

העזרה מהסוגיא

קענו: - נבא בתרא קעב.

פרשת וישב ה'תשפ"ה

דף קעב

◆ דיני שטר שנכתב לאחר זמנו:

- אדם שמכר לחבירו קרקע בא' ניסן וכתב לו שטר על כך בט"ו ניסן:
 - באופן שהעדים לא יודעים באיזה יום היה הקנין - העדים צריכים לכתוב בשטר את יום כתיבת השטר (ט"ו ניסן).
 - באופן שהעדים יודעים באיזה יום היה הקנין - העדים צריכים לכתוב בשטר את יום הקנין (א' ניסן)*.
- אדם שהלווה לחבירו בא' ניסן וכתב לו שטר על כך בט"ו ניסן - העדים צריכים לכתוב בשטר את יום כתיבת השטר (ט"ו ניסן) שבו השיעבוד חל, ובאופן שכתבו בשטר את יום ההלוואה (א' ניסן) השטר פסול שיש חשש שיטרפו על ידי השטר מלקוחות שקנו בין א' ניסן לט"ו ניסן שלא כדין².

◆ **דין כתיבת מקום בשטר הלואה או מכירה או מתנה** - צריך לכתוב בשטר את מקום שבו נעשתה ההלוואה והמכירה והמתנה וכן צריך לכתוב בשטר את מקום כתיבת השטר².

◆ דיני החלפת שטרות:

- באופן שיש למלוה שטר חוב של מאה ומבקש לכתוב לו במקומו שני שטרות של חמישים או באופן שיש למלוה שני שטרות של חמישים ומבקש לכתוב במקומם שטר אחד של מאה - לא כותבים לו².

✽ הערות ✽

א הרשב"ם מבאר שאדם שמכר לחבירו קרקע השיעבוד חל מזמן המכירה וכפי שמבואר בדברי הגמ' [מב א] שהמוכר שדהו בעדים גובה מנכסים משועבדים כיון שיש למכירה קול ולכן העדים יכולים לכתוב בשטר המכירה את יום הקנין.

הרשב"ם מוסיף שה"ה אדם שנתן לחבירו מתנה בא' ניסן וכתב לו שטר על כך בט"ו ניסן ובשטר לא כתוב אחריות שבאופן שהעדים יודעים באיזה יום היה הקנין העדים יכולים לכתוב את יום הקנין.

ב הרשב"ם מבאר שאדם שהלווה לחבירו קרקע השיעבוד חל מזמן כתיבת השטר ולא מזמן ההלוואה, וכפי שמבואר בדברי הגמ' [מב א] שהמלוה לחבירו בפני עדים לא גובה מנכסים משועבדים, משום שאין להלוואה קול כיון שאדם לוח בצניעא, ולכן באופן שהעדים כתבו בשטר את יום ההלוואה השטר פסול.

ג הגמ' מבארת שבאופן שהבעלים ציווה את הסופר לכתוב שטר בעיר אחת והסופר הלך לעיר אחרת ובה כתב את השטר צריך לכתוב בשטר את מקום עמידת הסופר בשעת כתיבת השטר.

ד הגמ' מבארת שהן ללוה והן למלוה יש מעלה בשטר גדול ויש מעלה בשני שטרות קטנים, שהרי מצד אחד יש מעלה בשטר גדול למלוה שאם הלוה יפרע מקצת מהחוב על ידי השטר הגדול יגרום לו למהר לפרוע את שארית החוב לפני שייאבד לו השובר, וכן יש מעלה בשטר גדול ללוה שאם הלוה יפרע מקצת מהחוב ולאחר מכן יחזור ויפרע את שארית החוב והמלוה יטען שלא פרע את שארית החוב המלוה יצטרך להשבע משום שהשטר פגום שהמלוה מודה שפרע

לקבלת העלון או שליחת הערות: B0527147396@gmail.com

- באופן שיש למלוה שטר חוב של מאה ומבקש שיכתבו לו במקומו שטר אחד של חמישים - לא כותבים לו משום שיש חשש שהלוה פרע את החוב וכתבו על כך שובר ועל ידי השטר החדש המלוה יטען שהשובר הוא פרעון על חוב אחר.

◆ **דיני שני אחין שירשו מרחץ או בית הבד ואחד מהם עני והשני עשיר:**

- באופן שהמרחץ והבית הבד היו מיועדים להשכרה - מתחלקים בשכר.
- באופן שהמרחץ והבית הבד לא היו מיועדים להשכרה:
 - באופן שאפשר להשכיר את המרחץ והבית הבד:
 - לרשב"ם - העשיר משתמש, והעני לא יכול לתבוע מהעשיר לקנות את חלקו.
 - לתוס' [יג ב] - מתחלקים בשכר.
 - באופן שאי אפשר להשכיר את המרחץ והבית הבד - העשיר משתמש, והעני לא יכול לתבוע מהעשיר לקנות את חלקו.

◆ **דיני שטר חוב שכתוב בו 'לויטי ממך':**

- לרבה - גובים משום שלא חוששים לנפילה.
- לאב"י - לא גובים משום שחוששים לנפילה.
- לרב הונא:
 - לרשב"ם - לא גובים משום שחוששים לנפילה.
 - לתוס' - ספק האם גובים משום שלא חוששים לנפילה או דלמא לא גובים משום שחוששים לנפילה.

◆ **דין גט שלא כתוב בו זמן:**

- לרבי מאיר:
 - באופן שלא כתוב בו היום - הגט פסול.
 - באופן שכתוב בו היום:
 - לרבה - הגט כשר משום ש'היום' הכוונה ליום שהגט יוצא בו.
 - לאב"י - הגט פסול.
 - לרבי אלעזר - הגט כשר.

דף קעג

◆ **דיני קניית שטר חוב:**

- צורת הקניין:
 - לרבי - במסירה.
 - לרבי נתן - במסירה ובשטר.

⊕ **הערות** ⊕

מקצת מהחוב, ומאידך יש מעלה בשני שטרות קטנים למלוה כדי שאם הלוה יפרע מקצת מהחוב לא יפגם השטר ויכול לתבוע את שארית החוב ללא שבועה, וכן יש מעלה בשני שטרות קטנים ללוה כדי שאם יפרע מקצת מהחוב לא יצטרך להזדרז לפרוע את שארית החוב לפני שיאבד השובר, ולכן רבנן תיקנו שלא יחליפו למלוה שטר גדול בשני שטרות קטנים או ששני שטרות קטנים בשטר גדול.

תוס' מבארים שתקנה זו נצרכה באופן שידוע שהשטר אינו פרוע אבל באופן שיש ספק שהשטר פרוע יש טעם נוסף שלא מחליפים את השטר משום שיש חשש שפרעו את החוב וכתבו שובר ועל ידי החלפת השטר יטען המלוה שהחוב לא נפרע והשובר הוא פרעון על חוב אחר.

ה הגמ' [יג א] מביאה שנחלקו האמוראים בשני אחים שירשו חפץ שאין בו דין חלוקה ואחד אומר לחבירו 'גוד או איגוד' לרב יהודה אין לשני זכות להשאיר את החפץ בשותפות אלא צריך לבחור האם רוצה לקנות או למכור, ולרב נחמן יש לאח השני זכות להשאיר את החפץ בשותפות, והגמ' [יג ב] מבארת שמחלוקתם נאמרה רק באופן שהאח אומר 'גוד או איגוד' אבל בסוגיין שהאח עני אומר 'גוד' ולא אומר 'איגוד' יש לאח העשיר זכות להשאיר את החפץ בשותפות.

1 הרשב"ם מבאר שלפי רבי אלעזר שסובר ש'עדי מסירה כרתי' גט ללא זמן כשר משום שעדי המסירה יכולים להעיד על הזמן של הגירושין.

הגמ' מביאה שאבא שאל סובר שבאופן שכתוב בגט גרשתיה היום הגט כשר, ורבה מבאר שסובר כרבי מאיר שגט ללא זמן פסול וגט שכתוב בו היום כשר אמנם אב"י מבאר שסובר כרבי אלעזר והרשב"ם מבאר שהסיבה שלפי אב"י הטעם שאבא שאל אמר שצריך לכתוב 'גרשתיה היום' כדי שלא יאמרו שהגירושין יחולו לאחר זמן, אמנם תוס' סוברים שלא חוששים לכך אלא שהטעם שצריך לכתוב 'גרשתיה היום' שבאופן שיוסיף תנאי בעל פה על הגירושין 'כגון אם מתי' שיחולו הקידושין מעכשיו.

- באופן שראובן מחזיק שטר חוב שבו כתוב ששמעון הלוח ללוי, וראובן טוען שקנה את השטר משמעון (לרבי):
 - לאב"י - ראובן צריך להביא ראיה שקנה את השטר משמעון.
 - לר"ב - ראובן לא צריך להביא ראיה שקנה את השטר משמעון.
- יורשים שאחד מהם מחזיק בשטר שכתוב שאביו הלוח לאדם אחר, וטוען ששאר האחים נתנו לו - צריך להביא ראיה ששאר האחים נתנו לו.¹

◆ דיני שטר באופן שיש בעיר שני יוסף בן שמעון:

- באופן שיש אדם בעיר שיש לו שטר שבו כתוב שיוסף בן שמעון לוח ממנו כסף:
 - באופן שאין סימן איזה יוסף בן שמעון לוח - לא יכול לגבות על ידי שטר זה, משום שיוסף בן שמעון הראשון ידחה ליוסף בן שמעון השני, ויוסף בן שמעון השני ידחה ליוסף בן שמעון הראשון.
 - באופן שיש סימן איזה יוסף בן שמעון לוח - יכול לגבות על ידי שטר זה.²
 - צורת עשיית סימן איזה יוסף בן שמעון לוח - א. שם אבי אביהם. ב. סימן של האדם (כגון גבוה או נמוך וכדו'). ג. סימן של השבט (כגון כהן או לוי). ד. סימן של אבי אביהם.
- באופן שיש לאחד מהם שטר שבו כתוב שיוסף בן שמעון הלוח כסף לאדם אחר בעיר:
 - לתנא של המשנה וכן לתנא של הברייתא השניה - יכול לגבות ממון על ידי שטר זה.
 - לתנא של הברייתא הראשונה - לא יכול לגבות ממון על ידי שטר זה.³
- באופן שיש לאחד מהם שטר שבו כתוב שיוסף בן שמעון לוח כסף מיוסף בן שמעון:
 - לתנא של המשנה וכן לתנא של הברייתא הראשונה - לא יכול לגבות על ידי שטר זה.
 - לתנא של הברייתא השניה - יכול לגבות ממון על ידי שטר זה.⁴

◆ דין חוב שיש ספק שהוא פרוע:

- אב שאמר לבנו 'שטר בן שטרותי פרוע' - הכוונה שאחד מהשטרות פרוע, ולכן הבן אינו יכול לגבות את כל השטרות משום

» הערות «

ז הגמ' מבארת שבאופן זה רבא מודה שהירוש שמחזיק בשטר צריך להביא ראיה ששאר האחים נתנו לו משום שהאחים 'שמטי מהדדי' ויש חשש שחטף את השטר ולא מסרו לו את השטר.

ח בדברי הגמ' שבאופן שיש אדם שיש לו שני שטרות חוב שיש בהם סימן אחד על יוסף בן שמעון זה והשני על יוסף בן שמעון השני, ויש לו שובר שבו כתוב שיוסף בן שמעון אחד פרע (באופן שנמצא השטר בין שטרותיו קרועים שסומכים על השובר), ואין סימן בשובר איזה יוסף בן שמעון פרע לא יכול לגבות בשני השטרות.

ט הגמ' בלישנא קמא מבארת שהטעם של הצד שלא יכול לגבות על ידי שטר זה משום שסובר כדעת רבי נתן ששטר חוב נקנה במסירה ובשטר ולכן הלוח יכול לטעון שהשטר שבידו לא שייך לו אלא יוסף בן שמעון השני הפקיד את השטר בידו והטעם של הצד שיכול לגבות על ידי שטר זה משום שסובר כדעת רבי ששטר חוב נקנה במסירה ולכן גם אם היה חייב ליוסף בן שמעון השני והוא מסר את השטר ליוסף בן שמעון זה נקנה השטר ליוסף בן שמעון זה.

הגמ' בלישנא בתרא מבארת שהטעם של הצד שלא יכול לגבות על ידי שטר זה משום שסובר כדעת אב"י שכאשר ראובן מחזיק שטר חוב שבו כתוב ששמעון הלוח ללוי, ראובן צריך להביא ראיה שקנה את השטר משמעון, וכן באופן זה יוסף בן שמעון זה צריך להביא ראיה שהוא המלוה ולא יוסף בן שמעון השני, והטעם של הצד שיכול לגבות על ידי שטר זה משום שסובר כדעת רבא שכאשר ראובן מחזיק שטר חוב שבו כתוב ששמעון הלוח ללוי, ראובן לא צריך להביא ראיה שקנה את השטר משמעון, וכן באופן זה יוסף בן שמעון זה לא צריך ראיה שהוא המלוה ולא יוסף בן שמעון השני.

הרשב"ם מוסיף שהצד שלא יכול לגבות על ידי שטר זה נאמר באופן שלא כתבו הרשאה אבל באופן ששני היוסף בן שמעון כתבו הרשאה יכולים לגבות מהלוח ממ"נ משום שודאי חייב לאחד משניהם.

הגמ' מבארת שלמרות שנחלקו האמוראים [ראה לעיל בסמוך] האם חוששים לנפילה, מ"מ מחלוקת זו נאמרה רק באופן שיש חשש של נפילה דרבים אבל באופן זה שיש חשש של נפילה דיחיד לכו"ע לא חוששים.

הגמ' מוסיפה שבאופן שיש אדם שלוה מיוסף בן שמעון זה וחזר ולוה מיוסף בן שמעון זה, לפי הצד ששניהם יכולים לגבות בשטר שיש בידם ממנו, ויש ביד הלוח שובר שבו כתוב שפרע את ההלוואה מיוסף בן שמעון שניהם אינם יכולים לגבות ממנו משום שיכול לדחות כל אחד שפרע את חובו, אמנם באופן ששניהם כתבו הרשאה זה לזה יכולים לגבות ממנו ממ"נ כיון שמודה שרק חוב אחד נפרע.

י הגמ' מבארת שהטעם של הצד שלא יכול לגבות ממון על ידי שטר זה משום שסובר שאפשר לכתוב שטר ללוח באופן שהמלוה לא נמצא יחד עמו, ולכן יש חשש שיוסף בן שמעון אחד יאמר לעדים לכתוב לו שטר כיון שעומד לקחת הלוואה מיוסף בן שמעון השני, ולאחר מכן ישתמש בשטר זה להוכיח שיוסף בן שמעון השני לוה כסף ממנו. והטעם של הצד שיכול לגבות ממון על ידי שטר זה משום שסובר שלא כתבים שטר ללוח באופן שהמלוה לא נמצא יחד עימו ולכן אין חשש.

שיש ספק על כל אחד שהוא הפרוע, אמנם באופן שיש לוה אחד שיש לו שני שטרות הבן יכול לגבות ממנו את החוב הקטן משום שממ"נ חייב חוב זה.

- אדם שאמר לחבירו 'שטר לך בידי פרוע' - הכוונה שאחד משטרות החוב פרוע ולכן יכול לתבוע ממנו את החוב הקטן משום שממ"נ חייב חוב זה.
- אדם שאמר לחבירו 'חוב לך בידי פרוע' - ספק האם כוונתו שאחד מהשטרות פרוע או דלמא כוונתו שכל החובות פרועים ומספק לא יכול לתבוע ממנו את כל החובות.

◆ דיני גביית חוב באופן שיש ערב:

- ערב רגיל - בין באופן שיש ללוה קרקעות ובין באופן שאין ללוה קרקעות לא יכול לגבות מהערב.^א
- ערב באופן שהמלוה התנה שיוכל לגבות ממי שירצה:
 - באופן שיש ללוה קרקעות - לא יכול לגבות מהערב.
 - באופן שאין ללוה קרקעות - יכול לגבות מן הערב.
- קבלן:
 - לת"ק - בין באופן שיש ללוה קרקעות ובין באופן שאין ללוה קרקעות יכול לגבות מן הערב.
 - לרבי שמעון בן גמליאל - הדין כמו באופן שהמלוה התנה שיוכל לגבות ממי שירצה.
- נשא ונתן ביד - גובה מן הערב ולא הלווה.^ב

דף קעד

◆ חילוקי הלשונות בין ערב לקבלן:

- הקדמה - הגמ' מבארת שבדרך כלל לשון ערבות הוא 'הלוואה' ואילו לשון קבלנות הוא 'נתינה', וכן בדרך כלל לשון ערבות הוא 'ואני ערב' ולשון קבלות הוא 'ואני קבלן', ויש לדון בפרטי דין זה וכדלהלן.
- באופן שאמר לשון של ערב בתחילה ובסוף ('הלווה ואני ערב') - נחשב ערב.
- באופן שאמר לשון של קבלן בתחילה ובסוף ('תן ואני קבלן' או 'תן ואני אתן') - נחשב קבלן.^א
- אופנים נוספים:
 - הקדמה - הגמ' דנה באופן שאמר לשונות אלו: א. הלווה ואני קבלן. ב. הלווה ואני פרוע. ג. הלווה ואני חייב. ד. הלווה ואני אתן. ה. תן ואני פרוע. ו. תן ואני חייב. ז. תן ואני ערב. האם נחשב ערב או קבלן וכדלהלן.
 - לרב הונא:
 - באופן שהזכיר לשון מפורשת של ערב ('תן ואני ערב') - נחשב ערב.
 - באופן שהזכיר לשון מפורשת של קבלן ('הלווה ואני קבלן') - נחשב קבלן.
 - באופן שלא הזכיר לשון מפורשת של ערב ולשון מפורשת של קבלן:

⊕ הערות ⊕

יא הרשב"ם מבאר שלמרות שבין באופן שיש ללוה קרקעות ובין באופן שאין ללוה קרקעות לא יגבה מן הערב, מ"מ באופן שהמלוה תבע את הלווה לדין ונמצא שאין לו נכסים או באופן שהלווה 'לא ציית דינא' יכול המלוה לגבות מן הערב.

הגמ' מבארת שערב משתעבד על ידי דיבור בלבד ללא קנין, ונחלקו האמוראים מהו המקור לדין זה, לרב הונא דכתיב 'אנכי אערבנו מידי תבקשנו' אמנם רב חסדא דוחה שבאופן זה היה קבלן ולא ערב, ולרבי יצחק דכתיב 'לקח בגדו כי ערב זר ובעד נכריה חבלהו' וכן מהפסוק 'בני אם ערבת לרעך תקעת לזר כפיך נוקשת באמרי פיך נלכדת באמרי פיך עשה זאת אפוא בני והנצל כי באת בכף רעך לך התרפס ורהב רעין' ודורשים את הפסוק שבאופן שערבת לרעך 'לך התרפס' כלומר התר לו פיסת יד ושלם לו.

הגמ' מביאה שאמיר סובר שהדין שערב משתעבד נאמר רק לפי המ"ד ש'אסמכתא' קונה אבל לפי המ"ד שאסמכתא לא קונה אינו משתעבד, אמנם רב אשי סובר שערב לכו"ע משתעבד משום ש'בהיא הנאה דקא מהימן ליה גמור ומשתעבד נפשיה'.

יב תוס' מבארים שלמרות שבאופן ש'נשא ונתן ביד' גובה מן הערב ולא מהלווה מ"מ באופן שאין לערב נכסים יכול המלוה לתבוע גם מהלווה מדין שיעבודא דר"נ.

יג הרשב"ם מבאר שהסיבה שהלשון 'תן ואני אתן' נחשבת לשון מפורשת של קבלן משום שהזכיר לשון מנתה ביחס לחבירו וכן הזכיר לשון מנתה ביחס אליו ומשמע שכוונתו להתחייב כמו חבירו דהיינו קבלן.

• באופן שהזכיר לשון של 'הלואה' בתחילה ('הלוהו ואני פורע' 'הלוהו ואני חייב' או 'הלוהו ואני אתן') - נחשב ערב.

• באופן שהזכיר לשון של 'תן' בתחילה ('תן ואני פורע' או 'תן ואני חייב') - נחשב קבלן.

○ לרב חסדא - נחשב קבלן.

○ לרבא - נחשב ערב.

◆ **דיני גבית חוב מנכסי הלוה** - אפשר לגבות את החוב מנכסי הלוה רק לאחר שתובעים את הלוה והוא לא משלם^{יד}.

◆ **דיני פריעת חוב מנכסי יתומים קטנים:**

• לרב פפא - הבעל חוב לא יכול לגבות מנכסי היתומים משום ש'פריעת בע"ח מצווה ויתמי לאו בני מיעבד מצווה נינהו' ולכן

בין באופן שיש ראייה שהאב לא פרע ובין באופן שאין ראייה לא נפרעים מנכסי יתומים^{טז}.

• לרב הונא בריה דרב יהושע:

○ באופן שאין ראייה שהאב לא פרע - הבעל חוב לא יכול לגבות מנכסי היתומים משום שחוששים ל'צררי'.

○ באופן שיש ראייה שהאב לא פרע (כגון שהאב הודה שלא התפיס צררי או שבי"ד נידו את האב בגלל שלא פרע ומת בנידוי) - הבעל חוב

יכול לגבות מנכסי היתומים משום שאין חשש צררי^{יז}.

◆ **דיני ערב שפרע את החוב של יתומים קטנים:**

• לרב פפא:

○ באופן שהמלוה לא נתן את השטר חוב לערב - הערב לא יכול לגבות את החוב מהיתומים עד שיגדילו.

○ באופן שהשטר חוב נמצא ביד הערב:

▪ לרשב"ם:

• באופן שלא כתוב בשטר 'התקבלתי ממך' - הערב לא יכול לגבות את החוב מהיתומים עד שיגדילו.

• באופן שהמלוה כתב בשטר 'התקבלתי ממך':

○ לרשב"ם - הערב יכול לגבות את החוב מהיתומים.

○ לתוס' - הערב לא יכול לגבות את החוב מהיתומים עד שיגדילו.

• באופן שהלוה כתב בשטר 'התקבלתי ממך' (לתוס') - הערב יכול לגבות את החוב מהיתומים^{יח}.

• לרב הונא בריה דרב יהושע:

○ לרשב"ם:

▪ באופן שאין ראייה שהאב לא פרע את החוב - הערב לא יכול לגבות את החוב מהיתומים עד שיגדילו.

▪ באופן שיש ראייה שהאב לא פרע את החוב (כגון שהאב הודה בכך או שבית דין נידו את האב מחמת החוב ומת בנידוי):

• באופן שהשטר חוב ביד הערב והמלוה לא כתב בשטר 'התקבלתי ממך' - הערב לא יכול לגבות את החוב

מהיתומים עד שיגדילו.

• באופן שהשטר חוב ביד הערב וכתוב במלוה כתב בשטר 'התקבלתי ממך' - הערב יכול לגבות את החוב

מהיתומים^{יח}.

☞ הערות ☞

יד הגמ' מבארת שנכסי האדם ערבים על פרעון חובותיו, ולכן כמו שבערב אי אפשר לגבות ממונו עד לאחר שיתבעו את הלוה והוא לא משלם, כך לא גובים מהנכסים עד שתובעים את הלוה והוא לא משלם.

טו הרשב"ם מבאר שדברי רב פפא נאמרו רק במלוה על פה שהגביה מן היורשים היא מצוה אבל במלוה בשטר שהגביה מן היורשים היא מדין השיעבוד גובים גם מנכסי יתומים קטנים, אמנם תוס' חולקים וסוברים שבמלוה בעל פה לא גובים מהיורשים משום שטוענים להם 'פרעתי' אלא דברי רב פפא נאמרו במלוה בשטר.

טז הרשב"ם מבאר שרב הונא בריה דרב יהושע חולק על דברי רב פפא וסובר שיתומים הם בני מיעבד מצווה משום 'יתמי דאכלי דלאו דידהו לילזו בתר שיבקייהו'.

יז הגמ' מבארת שרב פפא סובר שאין נפרעים מנכסי יתומים קטנים משום ש'פריעת בעל חוב מצווה ויתמי לאו בני מיעבד מצווה נינהו', ולכן באופן שהערב פרע את החוב של היתומים הערב לא יכול לחזור ולגבות מנכסי היתומים והרשב"ם מבאר שלמרות שהחוב של הלוה למלוה הוא מלוה בשטר מ"מ לאחר שהערב פרע את החוב למלוה החוב של הלוה לערב הוא מלוה על פה ולכן הערב לא יכול לגבות את החוב מהיתומים. אמנם באופן שהשטר חוב נמצא ביד הערב והמלוה כתב בשטר התקבלתי ממך הערב יכול לגבות מנכסי היתומים, משום שבאופן זה נחשב שיש לערב 'מלוה בשטר' ומלוה בשטר יכול לגבות מנכסי יתומים קטנים. אמנם תוס' חולקים על הרשב"ם וסוברים שגם מלוה בשטר לא יכול לגבות מנכסי יתומים קטנים, ולכן תוס' מבארים שבאופן שהלוה כתב בשטר 'התקבלתי ממך' כוונתו ליפות את כוחו שיוכל לגבות מהיתומים.

יח הגמ' מבארת שרב הונא בריה דרב יהושע סובר שהטעם שאין נפרעים מנכסי יתומים קטנים משום שיש חשש 'צררי' כלומר שהאב פרע את ההלוה שבשטר בחייו וממילא היתומים לא חייבים לשלם לערב, וכן באופן שיש ראייה שהאב לא פרע את החוב, והשטר חוב ביד הערב והמלוה לא כתב בשטר 'התקבלתי

○ לתוס':

- באופן שאין ראייה שהאב לא פרע את החוב:
- באופן שהשטר חוב ביד הערב והלוה לא כתב בשטר 'התקבלתי ממך' - הערב לא יכול לגבות את החוב מהיתומים עד שיגדילו.
- באופן שהשטר חוב ביד הערב וכתוב והלוה כתב בשטר 'התקבלתי ממך' - הערב יכול לגבות את החוב מהיתומים.
- באופן שיש ראייה שהאב לא פרע את החוב (כגון שהאב הודה בכך או שבית דין ניזו את האב מחמת החוב ומת בנידויו) - הערב יכול לגבות את החוב מהיתומים^ט.

◆ דיני ערב שפרע את החוב של היתומים באופן שהמלוה הוא גוי:

- לרבא - באופן זה לא חוששים לצררי משום שבדיני הגויים גובים מהערב ולא מהלוה, ולכן הלוה יודע שגם אם יתפס צררי המלוה יגבה מהערב ולכן אינו מתפס צררי למלוה.
- לרב אשי - באופן זה חוששים לצררי משום שבדיני הגויים גובים מהערב ולא מהלוה, ולכן הערב אינו מסכים להיות ערב עד שהלוה יתפס לו צררי.

◆ דיני ערב באופן שאין ללוה נכסים בשעת ההלוואה:

- באופן שהערב הוא אדם זר:
 - ערב של כתובה - אינו משתעבד.
 - קבלן של כתובה או ערב של בעל חוב - נחלקו האמוראים האם משתעבד.
 - קבלן של בעל חוב - משתעבד^י.
- באופן שהערב הוא אביו של הלוה:
 - לתירוץ הראשון של הגמ' - דינו כדין ערב שהוא אדם זר.
 - לתירוץ השני של הגמ' - משתעבד.

- ◆ דיני גבייה מערב של כתובה - בית דין מדירים הנאה את הבעל מהאשה לעולם, כיון שיש חשש קנוניא שהבעל יגרש את האשה והאשה תגבה את הכתובה מהערב ולאחר מכן הבעל יחזור וישא את האשה^{יא}.

דף קעה

◆ דיני אדם שהודה שחייב כסף לחבירו:

- באופן שלא חזר וטען לאחר מכן שפטור:
 - באופן שלא אמר 'אתם עדי':
- באופן שהודה ללא תביעת המלוה - פטור משום שיכול לטעון שהודה כדי שלא להשביע את עצמו, ואפילו באופן

הערות

ממך' הערב לא יכול לגבות מנכסי יתומים משום שיש חשש שהערב לא פרע את החוב למלוה, אבל באופן שיש ראייה שהאב לא פרע את החוב, והשטר חוב ביד הערב והמלוה כתב בשטר 'התקבלתי ממך' הערב יכול לגבות את החוב מהיתומים כיון שאין חשש.

ט הגמ' מבארת שרב הונא בריה דרב יהושע סובר שהטעם שאין נפרעים מנכסי יתומים משום שיש חשש 'צררי' כלומר שהאב פרע את ההלוואה שבשטר בחייו וממילא היתומים לא חייבים לשלם לערב, ותוס' מבארים שחשש זה נאמר רק באופן שאין ראייה שהאב לא פרע את החוב, וכן חשש זה נאמר רק באופן שהלוה לא כתב לערב 'התקבלתי ממך' אבל באופן שהלוה כתב לערב 'התקבלתי ממך' ויפה את כוחו אין חשש של 'צררי'.

כ רש"י [גיטין נא] מבאר שבקבלן של בעל חוב יש 'תרת' לטיבותא' שהערב השתעבד שיעבוד אליהם של קבלן וכן המלוה הוציא הוצאות על פיו ולכן מסתבר שהערב התכוון להשתעבד למרות שיש חשש הפסד שאין ללוה נכסים בשעת ההלוואה, ונחלקו האמוראים בערב של בעל חוב שיש 'חדא לטיבותא' שלא השתעבד שיעבוד אליהם אמנם המלוה הוציא הוצאות על פיו, וכן בקבלן של כתובה שיש בו 'חדא לטיבותא' שהשתעבד שיעבוד אליהם אמנם האשה לא הוציאה הוצאות על פיו, האם מסתבר שהערב לא התכוון כיון שיש חשש הפסד שאין ללוה נכסים בשעת ההלוואה או דלמא מסתבר שהערב התכוון להשתעבד, אמנם לכו"ע בערב של כתובה שיש 'תרת' לגריעותא' שלא השתעבד שיעבוד אליהם וכן האשה לא הוציאה הוצאות על פיו שהערב לא מתכוון להשתעבד כיון שיש חשש הפסד שאין לבעל נכסים בשעת ההלוואה.

כא הגמ' מבארת שבאופן שיש ערב לכתובה שאסור לאדם להשיא עצה לבעל לגרש את האשה ולעשות קנוניא על הערב והעושה כן נחשב 'רשע ערום', אמנם באופן שהערב הוא אביו של הבעל, והבעל הוא תלמיד חכם, מותר לאדם להשיא עצה לבעל לגרש את האשה ולעשות קנוניא על הערב.

שלא טען בית דין טוענים בשבילו זאת, ובאופן שמת בית דין טוענים עבור היורשים טענה זאת.

- באופן שהודה לאחר תביעת המלוה:
- באופן שהודה בזמן שהוא בריא - פטור משום שיכול לטעון 'משטה אני בך', ובאופן שלא טען בית דין לא טוענים בשבילו, ובאופן שמת בית דין טוענים עבור היורשים טענה זו.
- באופן שהודה בזמן שהוא שכיב מרע - לא נאמן לטעון 'משטה אני בך' משום ש'אין אדם משטה בשעת מיתה'.
 - באופן שאמר 'אתם עדי' - חייב לשלם.
 - באופן שחזר וטען לאחר ההודאה שאינו חייב:
 - באופן שטוען שפרע את חובו לאחר ההודאה - נאמן.
 - באופן שטען שפרע את חובו לפני ההודאה:
 - באופן שהודה בלשון 'מנה לפלוני ביד' ולא אמר 'תנו':
 - באופן שהודה בזמן שהיה שכיב מרע - נאמן שנזכר שפרע את החוב משום שיש לו מיגו שיכל לטעון שפרע לאחר ההודאה.
 - באופן שהודה בזמן שהיה בריא:
 - לתירוץ הראשון בתוס' - נאמן שנזכר שפרע את החוב משום שיש לו מיגו שיכל לטעון שפרע לאחר ההודאה.
 - לתירוץ השני בתוס' - לא נאמן שנזכר שפרע את החוב, משום שהטענה שנזכר שפרע את החוב שייכת רק בשכיב מרע שאין דעתו מיושבת עליו ולא בבריא שדעתו מיושבת עליו.
 - באופן שהודה בלשון 'תנו מנה לפלוני' ואמר 'תנו' - לא נאמן שנזכר שפרע את החוב ולמרות שיש לו מיגו משום שנחשב מיגו נגד עדים שאם פרע לפני ההודאה לא היה אומר 'תנו'.
 - באופן שטען שהודאתו הייתה בטעות:
 - לתירוץ הראשון בתוס' - לא נאמן.
 - לתירוץ השני בתוס' - נאמן משום שיש לו מיגו שהיה יכול לטעון שפרע לאחר ההודאה.

◆ דיני גבית חוב מהיורשים:

- באופן שהאב לא הודה שחייב:
 - באופן שיש למלוה שטר חוב מקוים - גובה בשבועה.
 - באופן שיש למלוה שטר חוב לא מקוים - לא גובה.
- באופן שהאב הודה שחייב:
 - באופן שיש למלוה שטר חוב לא מקוים:
 - באופן שהאב אמר 'מנה לפלוני ביד' ולא אמר 'תנו':
 - באופן שהאב יכול לטעון שהודה כדי ש'לא להשביע את עצמו' - נחשב שהאב לא קיים את השטר ולא גובה מהיורשים²³.
 - באופן שהאב לא יכול לטעון שהודה כדי ש'לא להשביע את עצמו' - נחשב שהאב קיים את השטר וגובה ללא שבועה.
 - באופן שיש למלוה שטר חוב מקוים - גובה ללא שבועה²³.
 - באופן שהאב אמר 'מנה לפלוני ביד' ואמר 'תנו' - נחשב שהאב קיים את השטר וגובה ללא שבועה.

✽ הערות ✽

כב הגמ' מבארת שבאופן שהאב אמר 'מנה לפלוני ביד' ולא אמר 'תנו' אין מכך ראייה שחייב לפלוני משום שיתכן שהאב אמר זאת כדי ש'לא להשביע את עצמו'. ובדברי הגמ' מבואר שדין זה נאמר אפילו באופן שהאב הקדיש את כל נכסיו ואמר 'מנה לפלוני ביד' שחוששים שאמר זאת כדי ש'לא להשביע את עצמו' ולכן המנה שייך להקדש.

כג תוס' מבארים שבאופן שיש ביד המלוה שטר חוב מקוים האב לא יכול לטעון שהודה כדי ש'לא להשביע את עצמו' והחוב פרוע, משום שאין דרך האדם להודות באופן שיש ביד המלוה שטר מקוים כדי שלא יחשבו שבאמת לא פרע את החוב.

◆ דיני שיעבוד:

- האם שיעבודא דאורייתא:
 - לרבי יוחנן וריש לקיש ועולא - שיעבודא דאורייתא.
 - לרב ושמואל ורבה - שיעבודא לאו דאורייתא^י.
- דיני גביית חוב מנכסים משועבדים:
 - מדאורייתא:
 - למ"ד 'שיעבודא דאורייתא' - בין מלווה בשטר ובין מלווה על פה גובים מנכסים משועבדים.
 - למ"ד 'שיעבודא לאו דאורייתא' - בין מלווה בשטר ובין מלווה על פה לא גובים מנכסים משועבדים.
 - מדרבנן:
 - למ"ד 'שיעבודא דאורייתא':
 - מלווה בשטר - גובים מנכסים משועבדים.
 - מלווה על פה - גובים מהיורשים ולא גובים מהלקוחות משום 'פסידא דלקוחות'.
 - למ"ד 'שיעבודא לאו דאורייתא':
 - מלווה בשטר - גובים מנכסים משועבדים 'כדי שלא תנעול דלת בפני לווים'.
 - מלווה על פה:
 - לרב ושמואל ורבה - לא גובים מנכסים משועבדים^י.
 - לרב פפא - גובים מהיורשים כדי שלא תנעול דלת בפני לווים' ולא גובים מהלקוחות משום 'פסידא דלקוחות'^י.

דף קעו

◆ דיני ערב:

- זמן ההתחייבות של הערב:
 - ערב שהתחייב לפני ההלוואה - חייב.
 - ערב שהתחייב לאחר ההלוואה:
 - לרבי ישמעאל - חייב.
 - לבן ננס:
- באופן שהתחייב מחוץ לבית דין:
 - באופן שלא עשו קנין - פטור משום שחיוב ערבות נאמר רק באופן שהמלווה סמך על הערב והלווה על פיו.

⊕ הערות ⊖

- כד הרשב"ם מבאר שהמקור של הצד ששיעבודא דאורייתא דכתיב 'והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט החוצה', אמנם לפי הצד ששיעבודא לאו דאורייתא פסוק זה מדבר באופן שהמלווה בא למשכן את הלווה שלא בשעת הלוואתו, תוס' מדייקים מדברי הרשב"ם שמשמע מדבריו שהמחלוקת האם שיעבודא דאורייתא נאמרה גם באופן שגובה מהלווה עצמו, ותוס' תמהים על דבריו שבאופן שגובה מהלווה עצמו פשוט שהמלווה יכול לגבות. תוס' מוסיפים שלפי הצד ששיעבודא לאו דאורייתא גם באופן שהלווה כתב במפורש בשטר שמשעבד את נכסיו לא חל השיעבוד.
- כה הגמ' מבארת שגם לפי הצד שמלווה על פה לא גובה מהיורשים מ"מ באופן שהאב עמד בדין גובים מהיורשים.
- תוס' מקשים מדוע מלווה בשטר גובה מהיורשים ומלווה על פה לא גובה מהיורשים שהרי אין חילוק האם יש קול או שאין קול ביחס לגביה מיורשים ותוס' מתרצים שרבנן תיקנו שיעבוד רק במלווה בשטר משום שהמלווה כתב שטר כדי שיהיה קול ויוכל לגבות מהלקוחות, ולא תיקנו שיעבוד במלווה על פה שהמלווה לא כתב שטר ולא חשש שיהיה קול ויוכל לגבות מהלקוחות.
- כו תוס' בפירוש הראשון מבארים שרב פפא אמר שמלווה על פה גובה מהיורשים ואינו גובה מהלקוחות ולא ביאר האם סובר ש'שיעבודא דאורייתא' או דלמא 'שיעבודא לאו דאורייתא' והגמ' בסוגיין נקטה שאפשר לבאר שסובר ש'שיעבודא דאורייתא' וגובה מהיורשים מעיקר הדין ולא גובה מהלקוחות מחמת 'פסידא דלקוחות' וכן אפשר לבאר שסובר ש'שיעבודא לאו דאורייתא' ורבנן תיקנו שיגבה מהיורשים כדי שלא תנעול דלת בפני לווים, ורבנן לא תיקנו שיגבה גם מהלקוחות מחמת 'פסידא דלקוחות', אמנם תוס' בתירוץ השני מבארים שרב פפא סובר ששיעבודא לאו דאורייתא ורבנן תיקנו שיגבה מהיורשים כדי שלא תנעול דלת בפני לווים, ורבנן לא תיקנו שיגבה גם מהלקוחות מחמת 'פסידא דלקוחות' (ותוס' בתירוץ השני מוסיפים שרב פפא מודה ש'מלווה הכתובה בתורה' ככתובה בשטר).

○ באופן שעשו קנין - חייב.

● באופן שהתחייב בבית דין - חייב.

● צורת ההתחייבות של הערב:

○ באופן שכתבו את ההתחייבות של הערב בשטר לפני חתימת העדים:

▪ באופן שכתבו בשטר 'ופלוני ערב' - אפשר לגבות מהנכסים הבני חורין ומהנכסים המשועבדים של הערב.

▪ באופן שכתבו בשטר 'פלוני ערב' - אפשר לגבות מהנכסים הבני חורין של הערב ולא מהנכסים המשועבדים.

○ באופן שכתבו את ההתחייבות של הערב בשטר לאחר חתימת העדים - אפשר לגבות מהנכסים הבני חורין של הערב ולא מהנכסים המשועבדים¹².

● אדם שראה מלוה חונק את הלוה ואמר 'הנח לו ואני אתן לך':

○ לרבי ישמעאל - חייב¹³.

○ לבן ננס:

▪ באופן שלא עשו קנין - פטור משום שחייב ערבות נאמר רק באופן שהמלוה סמך על הערב והלוה על פיו.

▪ באופן שעשו קנין - חייב.

הדרן עלך מסכת בבא בתרא

✽ הערות ✽

כז הרשב"ם מבאר שבאופן שכתבו את ההתחייבות של הערב לאחר חתימת העדים, חתימת העדים מתייחסת לשטר ולא לערבות ולכן הערבות נחשבת מלוה על פה וגובים מנכסים בני חורין ולא מנכסים משועבדים, וכן באופן שכתבו את ההתחייבות של הערב לפני חתימת העדים אלא שכתבו את הלשון 'פלוני ערב' יש חשש שהעדים חתמו רק על עיקר השטר ולא על הערבות שלו ולכן הערבות נחשבת מלוה על פה וגובים מנכסים בני חורין ולא מנכסים משועבדים, אבל באופן שכתבו בשטר 'ופלוני ערב' העדים חתמו גם על השטר וגם על הערבות ולכן הערבות נחשבת מלוה בשטר וגובים מנכסים בני חורין ומנכסים משועבדים.

הגמ' מוסיפה שבאופן שהערב חתם לאחר חתימת העדים ולאחר מכן הוחזק כתב ידו בבית דין מ"מ גובה מנכסים בני חורין ולא גובה מנכסים משועבדים, ורק בגט שהבעל כתב בכתב ידו ומסר בפני עדים גובה מנכסים משועבדים משום שבשעת כתיבת הגט דעת הבעל הייתה לתת את הגט בפני עדים אבל בערב כתיבת ידו לא הייתה על דעת למסור את השטר בפני עדים.

כח הרשב"ם מבאר שהסיבה שלפי רבי ישמעאל הערב חייב לשלם למרות שעשה מצוה ולא חיסר את המלוה משום שמחמת הצער של הלוה גומר בדעתו להשתעבד.